

IT EIBERTSHIEM 1980-2020

Jaarverslag en toekomstvisie.

In dit verslag een korte terugblik van 40 jaar It Eibertshiem en we kijken ook even naar het 50-jarige ooievaarsproject. En we willen natuurlijk graag dat u met ons kijkt en geniet van de ooievaars en om dat verder te versterken en te ontwikkelen vindt u onze toekomstvisie onder het kopje: It Eibertshiem 2.0

En als gevolg op die toekomstvisie: Een stimulans voor het herstel van kruidenrijk grasland in combinatie met kringlooplandbouw.

Dit in klinkende euro's, dus we nodigen U uit!

**Met een
voorwoord van
dhr. Hans Wiegel.**

**We gaan op naar It
Eibertshiem 2.0**

**En een tot slot van
dhr. Jan Terlouw.**

WWW.OOIEVAARS.NL

Of

Ooievaars.nl

Voorwoord.

Volgend jaar, in 2020, bestaat de Stichting “It Eibertshiem” 40 jaar. De voorzitter vanaf de oprichting is de heer Folkertsma uit Boazum. Hij vroeg mij het voorwoord te schrijven in uw jubileumverslag.

Ik doe dat graag, want zoals het u allen gaat, gaat het ook mij. De ooievaar gaat mij zeer ter harte. Een prachtvogel.

“Het gaat fantastisch” met deze prachtige vogel, las ik. In 1972 broedden de laatste ooievaars in Friesland in Luxwoude. Nu zijn het er in onze provincie zo’n 160!

Toen ik dit verhaal aan het schrijven was, was het 20 juli 2019. Ik had net de heer Folkertsma aan de telefoon gehad, toen ik de ‘Leeuwarder Courant’ van die dag zag. Wat een toevalstreffer. Een grote foto gemaakt hier vlakbij, op de ijsbaan in Hommerts. Maar liefst 7 ooievaars zaten daar te kleppen met hun vuurrode snavels. Dat doen ze totdat de zon verdwenen is. In het onderschrift bij de foto las ik dat er daar rond soms 20, zelfs 40 zijn.

Misschien – ik weet het eigenlijk wel zeker – omdat er hier in de buurt een muizenplaag is uitgebroken. Een ramp voor de boeren, maar een feest voor de ooievaars. Ze genieten hier van een bijzonder lopend buffet.

Ik wil de ooievaars en Friesland en de Friezen van harte geluk wensen met dit 40-jarig bestaan van “It Eibertshiem”.

Hans Wiegel,

Oud-Commissaris in Fryslân.

Niet alleen in Hommerts was de ijsbaan in trek, ook die van Oldemarkt werd in 2019 wereldberoemd met lange tijd een 80 ooievaars.

In vogelvlucht: 40 jaar It Eibertshiem.

Toen op 8 mei 1980 It Eibertshiem werd geopend hadden we een droom, om de ooievaar weer terug te krijgen in onze provincie en ook in heel Nederland. En die droom is uitgekomen, en hoe!! Nu, vandaag de dag lijkt het erop dat die 40 jaar zijn omgevlogen maar toch kan ik u zeggen dat het best een lange weg was. En na de eerste 10 jaar hadden we ook niet het idee, dat onze wens realiteit zou worden. Na 10 jaar stond de teller op 14 grootgebrachte jongen. De 2 decennia daarop werden er ruim 200 jongen groot en de laatste 10 jaar 230.

Bij de verspreiding van de ooievaars zagen we eenzelfde beeld. In de eerste 20 jaar bleven alle ooievaars rond Earnewâld hangen en pas daarna kwam de verspreiding op gang. Het mooiste voorbeeld daarvan in natuurlijk Beetsterzwaag waar in 1997 zich het eerste paar vestigde. In de 10 jaar daarop werden er in Beetsterzwaag 85 jongen groot. Nu zitten er een 50 nesten er de laatste 10 jaar worden er jaarlijks gemiddeld 50 jongen groot.

In 2019 waren er 24 nesten in Earnewâld met 48 jongen en in Beetsterzwaag 50 nesten met 70 jongen. En ook de verspreiding van het aantal nesten verder in Friesland is de afgelopen 5 jaar sterk toegenomen. Dit natuurlijk rond Earnewâld en de buitenstations van Akmarijp en Spanga, maar ook op tal van andere plaatsen zoals, Buitenpost, Veenklooster, Kollum, Rottevalle, Drachten, Rottum, Uitwellingerga, Oldeberkoop, Oranjewoud, Mildam, Hommerts, Broek, Bakkeveen, Hemrik, Lippenhuizen, Terwispel, Opeinde en Offingawier.

Gea-voorzitter H. F. de Boer doet vlak na de onthulling van het bord „Eibertshiem” alsof hij óók kan vliegen (rechts van genoemd bord).

Vanaf de opening zaten de ooievaars de eerste jaren in gevangenschap en werden de oudere ooievaars welke vermoedelijk een paar vormden het jaar daarop vrijgelaten, dit in de hoop dat ze zich in de directe omgeving gingen vestigen. Doel was eerst om dit ook in gevangenschap te laten gebeuren maar de ervaringen uit Zwitserland leerden dat, dat een zeer moeizame weg zou zijn, vandaar een gewijzigde keus. En in gevangenschap dienden de ooievaar uiteraard gevoerd te worden, dus zodoende zijn er in de

eerste 15 jaar heel wat eendagskuikens rondgestrooid. In de 5 jaar die daarop volgden is het voeren afgebouwd en vanaf 2000 zijn de ooievaars dan echt zelfstandig en wordt er niet meer bijgevoerd.

Vanaf de oprichting hebben we ons ook steeds ingezet voor de publiciteit rondom de ooievaar. Eerst natuurlijk jarenlang via het jaarverslag aan al onze donateurs en aan alle vogelwachten in Friesland, en vanaf 2004 via onze website waar vanaf 2008 ook steeds live beelden vanuit ons ooievaarsnest te zien zijn. En om met de tijd mee te gaan, ook via facebook zijn we sinds 2015 te volgen en ook dat is een groot succes.

Vanaf de start rond de PR in 1980 zat in onze voorlichtingsserie een dia van het bord Ooievaarsweg in Zeewolde. Immers dat was toen het probleem. Nu 40 jaar later zouden we dit bord op diverse plaatsen in Nederland kunnen zetten, als PR stunt, omdat er op veel plaatsen ooievaars aan de weg zitten. We deden een melding aan de gemeente Zeewolde en kregen de felicitaties terug, met.....een nieuw bord Ooievaarsweg. U kunt dit dus in het komend jaar op diverse plaatsen in Nederland tegenkomen.

Namens de gemeente Zeewolde, van harte
Stichting It Eibertshiem
met jullie 40 jarig bestaan!

Dat u uw werk maar mag doorzetten, het resultaat is er naar!

Met vriendelijke groet,
Gert Jan van Scherrenburg

In vogelvlucht 50 jaar ooievaarsproject.

In 1969 werd door de Nederlandse Vogelbescherming het besluit genomen om in ons land te starten met een ooievaarsproject, dit onder aanvoering van wijlen C.J.A. Wijneandts. In drie fases zou dit een langdurig project worden. Fase 1 was de start van een opfokdorp, Het Liesveld in Groot Ammers. Fase 2 was het opzetten van kleine dependances om zodoende van daaruit de ooievaars over Nederland te kunnen verspreiden. En fase 3 was dan het tot stand komen van een volledig zelfstandige populatie ooievaars in Nederland. Dit naar voorbeeld van het Zwitserse project van Max Bloesch in Altreu. Een project van lange adem want Dhr. Bloesch begon in 1948 en pas in 1960 had Altreu zijn eerste koppel ooievaars op een “Freihorst” (een nestplaats voor vrij vliegende ooievaars).

In Nederland werd na de start in 1969 in 1971 Het Liesveld officieel geopend en vanaf 1979 kwamen er in totaal 12 dependances (buitenstations) waarvan It Eibertshiem de tweede was in 1980. Tot 2009 viel het ooievaarsproject onder Vogelbescherming Nederland en vanaf 2009 is het verzelfstandigd en gaat het verder onder de naam STORK. Met nog een 10-tal paren zo rond 1980 is het ooievaarsproject dus uitgegroeid naar een zeer succesvol project met 1200 paar ooievaars in 2019.

(Dhr. Max Bloesch † en Haje Folkertsma in 1988 in Altreu en een ooievaar met jong op een “Freihorst”.)

De ooievaar en de agrarische revolutie.

In de provincie Fryslân heeft de ooievaar altijd een prominente plaats ingenomen en de teleurstelling was dan ook groot toen in 1972 het laatste broedgeval in de boeken kwam. Gelukkig hebben we vandaag de dag dus te maken met een geheel andere situatie. We maakten al melding van een grote verspreiding van broedende ooievaars vooral in de plaatsen waar de ooievaars zich zo rond 1930 ook bevonden, maar de verspreiding breidt zich uit naar meer regio's.

Toch blijft dit een lastige want alles hangt natuurlijk nauw samen met de agrarische situatie in Fryslân. En die is in de afgelopen 40 jaar zeer sterk veranderd. Zelfs in de afgelopen 20 jaar gaat het onverminderd verder. In de Friese landbouw neemt natuurlijk de melkveehouderij een prominente plaats in. Ruim 64% van de landbouwbedrijven zijn melkveehouders. In 2000 waren er nog 4000 en nu nog 2500 melkveehouders. Hadden ze in 2000 gemiddeld 65 koeien, nu zijn dat er 115 per bedrijf. De totale werkgelegenheid in de landbouw wordt geschat op 28.500 personen, dus na dienstverlening, zorg en handel is dit de 4 de sector in onze regionale economie. Maar deze ontwikkeling is de afgelopen decennia wel ten koste gegaan van biodiversiteit en lees met name, ten koste van ons bodemleven. En

alles in/onder de grond is van een veel groter belang dan hetgeen we boven de grond waarnemen. Respect voor moeder aarde, landschapspijp, kringlooplandbouw, holistische landbouw zijn kreten welke we bijna dagelijks tegen komen in de media.

Minister Carla Schouten noemt het een uitdaging, de ontwikkeling van de kringloop landbouw in haar visie document van 2018. Landbouw, natuur en voedsel waardevol verbonden. Een uitdaging is dat zeker en om de landbouwproductie weer af te stemmen op het ecosysteem ter plaatse moet er nog heel wat water door de Rijn en dichterbij huis, door het Koningsdiep. Een nieuwe duurzame landbouw kan nu ontstaan door de randvoorwaarden die worden gesteld vanuit het klimaatprobleem en de daarvoor benodigde instroom van arbeid. Een deel van de boeren is er wel al voor te porren, nu de overheid nog, ten volle!

Op lange termijn zal dat gunstig zijn voor de ooievaars. Maar in 2040 een voedselproductie alleen voor eigen bevolking en zo weinig mogelijk in en export en bijvoorbeeld geen verwarmde kassen en geen intensieve veehouderij??

Vooralsnog zijn wij echter al heel gelukkig/tevreden met de ontwikkeling vanuit bijvoorbeeld de ecologische hoofdstructuur en andere, meer kleinschalige initiatieven. En hoe we dit willen versterken leest u in It Eibertshiem 2.0

Want er moet wel iets veranderen, met de ooievaars gaat het fantastisch maar dat is wel iets wat we voor veel weidevogels zeer zeker niet kunnen zeggen.

Tijden veranderen. In het jaarverslag van 1941 van de zuivelfabriek in Warns lees ik van een lid met 9 koeien en hij leverde in een jaar tijd 28195 liter melk aan de fabriek in Warns en beurde daar F3089,62 voor (1404,37€) en daar leefden ze dus van! De fabriek in Warns had toen 109 leden en gezamenlijk hadden ze 1603 koeien. Van de 109 leden zijn er 56 welke minder dan 15 koeien hebben! Of de boeren ook schulden hadden vermeld het verslag niet. In 2017 laat de Rabobank weten dat de gemiddelde boer per koe 11.500€ schuld heeft. Dus keer 115 koeien is gemiddeld 1,322 miljoen € schuld per bedrijf. Kortom de invloed van de agrarische revolutie is ontzettend groot en het is niet aan de boer om dat te veranderen, maar het is aan ons allen.

IT EIBERTSHIEM 2.0

De herintroductie van de ooievaar in Nederland kan met recht een succes worden genoemd. Enerzijds dankzij de inzet van veel vrijwilligers die alle buiten stations hebben beheerd, en anderzijds door de inzet van de overheid, waterschappen en natuurbeschermingsorganisaties die zich sterk hebben gemaakt voor meer en een kwalitatief betere natuur. En last but not least, de sterk verbeterde waterkwaliteit. Uiteraard zijn er ook wel enige minpuntjes van de herintroductie te noemen. Dat er in enkele buitenstations nog steeds wordt bijgevoerd, de ooievaars als fokzeugen worden behandeld en de jongen als kist kalveren om de reproductie per paar zo hoog mogelijk te krijgen. Dat is niet wenselijk, en zeker nu niet meer, gezien het succes en de aantallen broedende ooievaars in Nederland. De ooievaar had de hulp van de mens nodig, maar we moeten dat nu afbouwen tot alleen het hoogstnoodzakelijke. Het zijn tenslotte vrij in het wild levende vogels, die nu de populatie groot en gezond genoeg is wel weer op eigen benen kan staan.

Een ander opmerkelijk punt, als gevolg van de huidige ooievaarspopulatie, is de kritiek van en uit de weidevogelhoek, of zouden ze nogal wat jonge weidevogels en haasjes pakken. Enerzijds is deze gedachte begrijpelijk, omdat de ooievaars ook veel in de weilanden foerageren. Wie kent niet het beeld van de boer aan het maaien met meerdere ooievaars om hem heen. Ooievaars die veelvuldig in het pas gemaaid gras pikken. Uit onderzoek, deels door camera beeld bij nesten, braakbal onderzoek en eigen waarnemingen van leden van de werkgroep It Eibertshiem, blijkt dit met name om insecten, slakken, wormen, kikkers en muizen en mollen te gaan. Uiteraard pakken ze de maaislachtoffers, dit kunnen kuikens, maar ook muizen, mollen en jonge hazen zijn. En een jonge weidevogel op zijn pad is uiteraard ok kwetsbaar. Predatie onderzoek bij weidevogels geeft aan dat dit slechts een laag percentage is. Maar ik snap de frustratie van de weidevogel beschermers wel, alle predatoren nemen toe en de weidevogels zijn in middels gekelderd tot een bedroevend laag aantal. Eigenlijk is de natuur, als gevolg van beheer, bescherming en herintroductie qua soortensamenstelling meer divers geworden. Alle predatoren, tot zelf de zeearend en de wolf zijn weer terug in Nederland, met als gevolg dat het aantal individuen per soort van overige dieren in de voedselketen zijn gedaald. En dit heeft alles te maken met het feit dat niet alles wat geboren worden, oud hoeft te worden om een populatie in stand te houden, maar deels wordt geboren als voer voor andere soorten van het gehele ecosysteem. Enige mate van evenwicht in deze is wel van belang, en onderstreept het belang om het bijvoeren van o.a. ooievaars achterwege te laten. Hier heeft het Eibertshiem hem dan landelijk ook altijd sterk voor gemaakt.

De ooievaar is een half moeras, en een halve grasland bewoner. Plas dras situaties en ondiepe moerassen zijn ook perfecte foerageergebieden voor ooievaars, mede hierom heeft It Eibertshiem in 2017 een donatie gedaan t.b.v. het waterriet project in de Alde Feanen. Alle moerasbewoners, en speciaal de Roerdomp, maar ook de ooievaar hebben hier baat bij gehad. En de afgelopen 30 jaar zijn er veel nieuwe moerassen in het land aangelegd, en met succes. Soorten die toen zeldzaam waren zijn als gevolg van deze nieuwe moerassen en de verbeterde waterkwaliteit sterk in aantal toegenomen. Missie geslaagd, amfibieën, vissen, moeras en watervogels maar ook de otter en zoetwaterinsecten zoals de libellen en juffers doen het weer goed. Hier en daar nog wat bijschaven en een goed beheer voeren, en dit biotoop met zijn bij behorende soorten kan weer tegen een stootje. Echter de natte graslanden, het overige deel van het ooievaars biotoop is qua oppervlak, en qua soorten de afgelopen 30 jaar achteruit gehold. De

biodiversiteit van de Engels raaigraslanden beperkt zich veelal tot, ganzen, meeuwen, kraaien, veldmuizen, emelten, ridderzuring en muur. Voor de weidevogels zwaar dramatisch, en voor de ooievaar als gevolg van de vele muizenplagen eigenlijk nog niet eens zo beroerd. Maar landschappelijk en op de meetlat van de biodiversiteit is het bedroevend. Een gevolg van het huidige landbouwsysteem en de keuze in de jaren 90 begin 2000 om het natuurbeheer en de landbouw uit elkaar te halen. En omdat in het natuurbeheer de meer natuurlijke systemen als moerassen, duinen, bos en heide in deze periode meer aandacht hebben gekregen is het gras en hooiland min of meer vergeten en het kind van de rekening geworden. Tel daarbij op de huidige stikstof discussie, welke de landbouw noodzaakt om afscheid te nemen van het huidige schaalvergroting-, intensivering- en technische systeem, liggen er kansen voor de kringlooplandbouw. En om het spreekwoordelijke zorgenkintje niet met het badwater weg te gooien, heeft het Eibertshiem besloten haar reserves deels in te zetten voor een stimulans op het gebied van herstel kruidenrijk grasland in combinatie met kringlooplandbouw. Hier zijn al meerder voorbeelden van bekend, maar deze initiatieven verdienen meer aandacht. Daarom wil It Eibertshiem met ingang van 2020 particuliere/agrarisch initiatieven op dit gebied belonen met een geldbedrag. Doel meer aandacht voor kringloop landbouw, in de hoop dat velen zullen volgen. En ook al is de kritiek, of zouden de ooievaars medeverantwoordelijk zijn voor de achteruitgang van de weidevogels niet terecht, we werken graag mee aan het herstel van het specifieke weidevogel biotoop met haar van ouds rijke biodiversiteit. Dit maakt het gehele ecosysteem waar de ooievaar gebruik van maakt alleen maar sterker.

Tot slot,

Ooievaar

Met trage vleugelslag en kalme landing

Magistrale vogelvlucht

Nervositeit is voor de mindere goden

Aristocraten van de lucht.

Geen mengeling van vele bonte kleuren

Het blijft bij zwart en wit en rood.

Hun nest is hoog, ver weg van alle anderen

Hun exclusiviteit is groot.

En ja, natuurlijk moeten ze ook eten.

Het kroost wacht in het hoge huis.

Op lange benen stappen ze door 't weiland

Pikken een wormpje of een muis.

Maar 't liefst zijn ze daarboven, en ze zweven

Ze houden afstand van elkaar

Ze blijven deftig, ver van het gewemel.

De wonderschone ooievaar.

Jan Terlouw, voor It Eibertshiem 16-01-2019.

We hopen dat u met plezier dit 40 ste jaarverslag leest, om u te informeren, te prikkelen en te laten genieten van de ooievaars. Volg ons verder op www.ooievaars.nl of via Facebook > Ooievaars.nl.

Met speciale dank aan:

Dhr. Hans Wiegel.

De gemeente Zeewolde.

Zeewolde

Dhr. Jan Terlouw.

en aan alle ooievaars.

